

DİVAN EDEBİYATINDA SIRADIŞI ŞAİRLERDEN HEVÂYÎ

Nuri YÜCE - Zühal KÜLTÜRAL

Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul /
Türkiye

Anahtar Kelimeler: Hevâyî, sıradışı bir şair, yemek adları, sebze adları, meyve adları.

ÖZET

Bilindiği gibi, Divan edebiyatı genel olarak belli şiir kalıplarında yazılan ve belli konuları işleyen eserlerden oluşur. Ancak bu geleneğin dışına çıkan şairler de olmaktadır. Abdurrahman Hevâyî Kubûrîzade (ö.H.1129/M.1710) bu tür şairlerden sayılır. Divanında bir halk insanı olarak güncel hayatın olağan konularını doğal bir dille ifade etmiştir. Hevâyî'nin şiirlerinde serpiştirilmiş biçimde sıradışı çeşitli bilgiler bulunmaktadır. Etnik grupların, bazı şehir ve nehirlerin isimleri; yemek, sebze ve meyve adları vs gibi. Biz bildirimizde Osmanlı mutfak kültürü için malzeme mahiyetinde geçen kelimeler üzerinde duracağız. Mesela *arpa*, *buğday*, *un*, *kepek*, *nân hamır*, *nişâ*, *cüllâb*, *balık çorbası*, *semek*, *tuz*, *piyaz*, *tarhana şorbası*, *pilav*, *bulğur*, *kebâb*, *külbasdı*, *halvâ*, *çorba*, *tavuk-piliç*, *çilbir*, *kayğana*, *işkenbe*, *zurnih*, *oğul balı*, *şa'riyye*, *basdırma*, *kaymak*, *mantı*, *yahni*, *turşu*, *lokma* 'âşûre, *aş*, *orman kebabı*, *tahin*, *etli kapuska*, *rûğan-ı dunbâle* vs gibi mutfak malzemesi yanında meyve ve sezewerden *amrud*, *fındık*, *kestâne muşmula*, *şeftalû*, *üzüm*, *vişne*, *baldıran*, *kavuncak*, *pazı*, *isfinâc*, *bögrülce*, *nohûd*, *lahana*, *şalğam*, *ayva*, *turb*, *mişmiş*, *gûre*, *zerde*, *yemiş*, *çekirdek*, *kuru kızılıcık*, *kiras*, *susam*, *marul*, *dârçın*, *lûbiya*, *karpuz*, *keçi boynuzu*, *kelem* vs; içeceklerden *ayran*, *su*, *buzlu yoğurt*, *sovuk su*, *şerbet*, *vişne hoşabı*, *vaşnâb*, *kestâne suyu*, *çay*, *kahve* vs; mutfak alet ve terimlerinden *elek*, *tava*, *tabak*, *fincan*, *çanak*, *aşçı*, *aşçı başı*, *bozahâne*, *sahn-ı simât*, *karba*, *ziyâfet*, vs gibi. Hevâyî dîvânında, Bosna'yı ve orada hangi yemekle buluşacağını da yazmış: *Etli kapuska için Bosna-ya varsak eyâ./ Bize bişmiş bir iki baş kelem gelmez-mi?* Sonuç: Hevâyî ve çağdaşı şairlerin eserleri, yaşadıkları dönemin günlük yaşantısını ortaya koymak bakımından önemlidir. Üzerinde çeşitli çalışmalar yapılan divan şairlerimizin eserlerinin farklı yaklaşımlarla yeniden ele alınması, halk bilimi araştırmaları için yeni bilgiler kazandıracaktır. Bildiride, Hevâyî'nin bir ailenin özel kütüphanesindeki yazma nüshasından da yararlanılmıştır.